
 ONTOLOGIÆ PRIMA PARS

SIVE

 DE ENTE IN UNIVERSUM

Dicendum est 1° de notione entis; 2° de præcipuis entis divisionibus.

CAPUT I

DE NOTIONE ENTIS

Ut notio entis clarior habeatur, dicendum est 1° de ejus definitione; 2° de nihilo quod ei opponitur; 3° de ejus relatione ad cæteras notiones; 4° de primo principio quod in eâ fundamentum habet.

ARTICULUS I

De entis definitione.

8. Assertio : *Notio entis nec propriè definiri potest, nec definitione indiget, quanquam possit aliquâ ratione declarari.*

Probatur 1um, quia tunc propriè definitur aliqua res, quum dividuntur elementa ex quibus constat, atque indicatur ejus genus proximum et specifica differentia. Porrò non pluribus elementis, sed uno tantum coalescit notio entis,

quæ, ut infrà probabitur, nullo genere continetur, sed transcendit omnia genera.

Probatur 2um, quia notiones ex se apertæ definitione non egent. Atqui talis est notio entis, quam quivis aliquâ saltem ratione intelligit.

*Probatur 3um. Nomen entis, ait S. Thomas, ab ente imponitur, scilicet a participio verbi sum. Porrò ens designat « id cujus actus est esse » seu existere (*De Ente et essentia*); quare notio entis præsefert aliquid maximè *transcendentale, indeterminatum, simplicissimum, communissimum, in quo omnia conveniunt*. Etenim nec existentiam, nec essentiam præcisè denotat, sed *aliquid ad existentiam ordinatum, et cujus actus seu ultima perfectio consistit in existentia*.*

ARTICULUS II

De Nihilo.

9. Enti opponitur *nihilum*, quod *negationem entis præsefert*.

10. Nihilum porrò vel est *totale et absolutum*, vel *partiale et relativum*, prout omne ens, aut aliquem duntaxat modum entis negat; v. g. ignorantia denotat aliquod nihilum relativum, nempe defectum scientiæ.

Rursus, nihilum relativum vel est merè *negativum*, vel *privativum*. Prius indicat simplicem carentiam alicujus perfectionis in subjecto cui cæterum non debetur; posterius contra indicat carentiam perfectionis in subjecto quod eam habere deberet; v. g. carentia sensationis in plantâ est nihilum negativum, dum carentia visus in animali est nihilum privativum.

11. Corollarium. Ex notione nihili patet illud a nobis per seipsum non cognosci, cum nihil exhibeat unde animo capi valeat; sed cognosci potest ex suâ relatione ad *ens* cui opponitur. Nam cognoscimus nihilum absolutum per ens in universum cui opponitur, nihilum verò relativum per deter-

minatum modum entis quem negat; v. g., tenebras per lucem.

ARTICULUS III

De relatione notionis entis ad alias notiones.

Relatio ista dupliciter considerari potest, videlicet in ordine *rei*, et in ordine *cognitionis*.

12. PROP. 1^a : *Notio entis relativè ad alias notiones non est generica, sed tantùm analogica.*

Prob. 1ª pars contra Scotum et plures recentes (1). Etenim omne genus dividitur per species quæ differentias habent extra essentiam generis sumptas, et de suis speciebus eadem ratione seu *univocè* prædicatur. E. g. notio *animalis* genus dicitur relativè ad hominem et bovem, propterea quòd uterque in animalitate æquè convenit, simulque homo et bos specificè differunt, quia in homine animalitati rationalitas additur, quæ in bove deest. — Porro 1° ens nullas habet differentias essentiæ suæ superadditas, siquidem quælibet res essentialiter est ens, nihilque est extra ens præter nihilum. — 2° Non unâ ratione de variis entibus prædicatur, sed diversa diversos essendi modos præ se ferunt. Quanquam enim omnia entia id habent commune quòd sint, nihilominus non habent ens unâ ratione; quippe ens eorum varium est, pro variâ eorum naturâ. E. g., alia est ratio entis a se existentis, alia ratio entis existentis ab alio; aliud ens substantiæ, aliud accidentis, aliud qualitatis, aliud quantitatis, et ita porro.

Prob. 2ª pars. Analogæ dicuntur notiones quæ aliquod unum participant, at variâ ratione. Sed omnia entia ens participant, etsi variâ ratione; v. g. *qualitas* et *quantitas* in ente conveniunt, sed diversum essendi modum exhibent.

13. Corollarium. Ex dictis colligi potest notionem entis in genere ab aliis notionibus *contrahi* simul ac *determinari*;

(1) Cf. S. Th., 1^a, q. 3, a. 5; in *V Met.*, lect. 9; *Cont. Gent.*, I, 25.

contrahitur, quia in illis sumitur *particulariter*; determinatur, quia *specialis* evadit cùm ad varia entia applicatur.

14. PROP. 2^a : *Notio entis est prima quam acquirit intellectus humanus, et ad eam omnes aliæ notiones resolvuntur.*

Prob. 1^a pars. Prima hominis notio debet esse maximè communis et indeterminata. Atqui hujusmodi est notio entis in genere.

Prob. major 1° ratione. Intellectus noster, utpote maximè imperfectus, a potentiâ in actum procedit. Sed quidquid procedit ex potentiâ in actum, priùs pervenit ad actum incompletum, qui medius est inter potentiam et actum, quàm ad actum perfectum. Porro actus perfectus, ad quem intellectus pervenit, est notio completa, quâ res distinctè et determinatè cognoscuntur; actus autem incompletus est notio incompleta, quâ res cognoscuntur indistinctè, sub quâdam confusione.

2° *Experientiâ*, ut advertit S. Thomas, non tantùm in intellectivâ, verùm etiam in sensitivâ cognitione: « Nam priùs « secundùm sensum dijudicamus magis commune, quàm « minùs commune, et secundùm locum et secundùm tempus. *Secundùm locum* quidem, sicut cùm aliquid videtur a « remotis, priùs deprehenditur esse corpus, quàm deprehendatur esse animal; et priùs deprehenditur esse animal, « quam deprehendatur esse homo; et priùs homo, quàm « Socrates vel Plato. — *Secundùm tempus* autem, quia puer « a principio priùs distinguit hominem a non homine, quàm « distinguat *hunc* hominem ab *alio* homine. » (1^a, q. 85, a. 3, c).

Patet minor, scilicet notionem entis esse quàm maximè communem et indeterminatam; siquidem in summâ generalitate sese continet, nihilque dicit de rebus nisi quòd *sint*.

PROB. 2ª PARS, nimirum omnes alias notiones ad notionem entis resolvi. Quidquid enim a nobis concipitur, vel substantiale est quiddam, vel accidentale. Porro sive substantia, sive accidens est quidam modus essendi. Nihil itaque apprehendi potest, quin apprehendatur ut aliquod ens.

15. Scholium. Ut clarior thesis evadat, duplex distinguenda

est notio entis, alia *directa* et *spontanea*, quam dicimus esse primam in ordine nostræ cognitionis; alia verò *reflexa* et *scientifica*. — Primam acquirit intellectus intuitivè, statim atque occurrit illi aliquod ens, quodcumque illud sit. — Secundam verò nonnisi longum post tempus, cùm nempe varias res a se cognitatas, variasque suas notiones inter se confert, et advertit omnia resolvi ad *ens*. — Prima *confusè* admodum exhibet rationem entis, secunda autem explicitè ac *distinctè*, quia post certam comparationem et analysim monstrat quæ sint variæ entis proprietates. — Utraque est *abstracta*, quia in rebus solam entis proprietatem considerat, neglectis cæteris notis.

ARTICULUS IV

De principio primo quod nititur in notione entis.

16. Status quæstionis. In Logicâ (n. 350), ostensum est nullum dari principium primum, ex quo cætera, communi velut ex *fonte* profluant. At quæritur impræsentiarum an sit principium quoddam primum, quatenus priùs in notitiam nostram veniat, et in quo velut in *fundamento* cætera nitantur. Hoc porrò asserimus de principio contradictionis.

17. Notio principii contradictionis. Principium contradictionis sic enuntiatur: *Idem non potest esse simul et non esse*, atque ita nominatur quoniam ejus termini contradictoria enuntiant.

Vocari etiam solet principium *identitatis*, tuncque ita enunciatur: *Quod est, est*. Secunda formula in priorem quadrat, et in eam resolvi potest. Id quippe sibi vult id quod est, quatenus est, non posse simul non esse (1).

Sub principio contradictionis comprehenditur principium

(1) Quare principium contradictionis est *voce* negativum, sed *re* affirmativum. Atque ita universale et absolutum est, ut omnibus sive necessariis, sive contingentibus rebus conveniat. — Particula *simul* non propriè tempus significat, sed tantum *nunc indivisibile*, sive sit fluens, ut *nunc* temporis, sive permanens, ut *nunc* æternitatis.

quod vocant *medii* vel *tertiè exclusi*, cujus hæc est formula: *Aliquid est, vel non est, non datur medium vel tertium*.

18. Assertio. *Principium contradictionis est omnium primum, sive in ordine cognitionis, sive in ordine rei*.

PROB. 1ª PARS, quia principium contradictionis constat ex notionibus priùs notis, ad quas omnes aliæ notiones reducuntur; quippe constat ex notione entis, et non entis seu nihili, quæ sunt priùs notæ et ad quas omnes aliæ revocantur. — Imò, si exprimaturs formulâ identitatis, nonnisi entis notionem propriè involvit.

PROB. 2ª PARS, quia 1° alia principia ipsum *supponunt*; eo enim non supposito, alia principia possent esse vera simul et falsa; — 2° In eo *fundantur*, et, eo admissio, *indirectè* demonstrari possunt. Nam, si quis ea negaverit, ultimam adduci potest ad admittendum duo contradictoria. E. g. si quis neget totum esse majus suâ parte, adduci potest ad asserendum totum simul esse et non esse totum, seu, aliis verbis, eandem rem simul esse et non esse (1).

19. Corollarium. Hinc sequitur nec illud Cartesii: « *Cogito, ergo sum*; » nec illud a cartesianis non paucis laudatum principium: « *Quidquid continetur in ideâ clarâ alicujus rei, affirmari debet de illâ re*, » haberi posse pro primo principio.

Nam 1° notio cogitationis et subjecti cogitantis præsupponit notionem entis, ut ipse Cartesius confitetur. — 2° Nisi præsupponatur veritas principii contradictionis, posset aliquis simul cogitare et non cogitare, jamque in gratiam subjecti cogitantis nihil jure concluderetur. Similibus vitiis laborat principium cartesianorum.

(1) Ad rem D. Thomas: « Illud quod primò cadit in apprehensione est ens, cujus intellectus (notio) includitur in omnibus quæcumque quis apprehendit. Et ideo primum principium indemonstrabile est quòd non est simul affirmare et negare, quod fundatur supra rationem entis et non entis; et super hoc principio omnia alia fundantur. » (1^a 2^æ, q. 94, a. 2, c.).